

## **Jedinečnosť vplyvu Viery Prusákovej na rozvoj andragogiky a edukácie dospelých**

*PhDr. Lea Szabová-Šírová, PhD. – Mgr. Klaudius Šilhár, PhD.  
Filozofická fakulta  
Univerzity Komenského v Bratislave*

### **Anotácia**

*Štúdia predostiera prínos Viery Prusákovej pre rozvoj teórie a praxe edukácie dospelých na Slovensku. Širokospektrálne a dlhodobé pôsobenie Viery Prusákovej ozrejmuje cez kľúčové oblasti jej profesionálneho účinkovania. Štúdia je súčasťou projektu Rola osobnosti v rozvoji teórie edukácie dospelých, ktorý rieši Katedra pedagogiky a andragogiky Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave v rámci grantovej výzvy Vedeckej grantovej agentúry Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky a Slovenskej akadémie vied (VEGA).*

### **Annotation**

*The study outlines Viera Prusakova's contribution to the development of the theory and practice of adult education in Slovakia. Wide-ranging and long-term work of Vera Prusakova is reflected through the key areas of her professional performance. The study is part of the project called "Role of Personality in Development of Adult Education Theory, coordinated by the Department of Pedagogy and Andragogy of the Faculty of Arts of the Comenius University in Bratislava, within the framework of a grant award from the VEGA - Research Grant Agency of the Ministry of Education, Science, Research and Sports of Slovak Republic and the Slovak Academy of Sciences.*

### **Kľúčové slová**

*Viera Prusáková, andragogika, edukácia dospelých, profesijná andragogika, didaktika dospelých.*

### **Key words**

*Viera Prusáková, andragogy, adult education, professional andragogy, adult didactics.*

## Úvod

Projekt s názvom *Rola osobnosti v rozvoji teórie edukácie dospelých* Katedry andragogiky (Oddelenia andragogiky Katedry pedagogiky a andragogiky) Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave v rámci grantovej výzvy Vedeckej grantovej agentúry Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky a Slovenskej akadémie vied (VEGA) utvára priestor pre zdôraznenie a priblíženie prínosu jednotlivých osobností pre rozvoj andragogickej vedy. Jednou z týchto popredných osobností andragogiky je prof. PhDr. Viera Prusáková, CSc.

Použitím kvalitatívnych výskumných metód, biografickej metódy a obsahovej analýzy vybraných publikácií, sa usilujeme čo najvýstižnejšie formulovať prínos Viery Prusákovovej pre rozvoj teórie edukácie dospelých. Tešíme sa však tomu, že nie sme „odkázaní“ iba na použitie výskumných metód. Ako jej študenti, doktorandi študijného odboru Andragogika, kolegovia a spolupracovníci, sme mali tú vzácnu príležitosť osobne poznať Vieru Prusákovú. Domnievame sa totiž, že práve táto osobná skúsenosť dáva nášmu zámeru jedinečnú kvalitu, na ktorú použitie vybraných výskumných metód nepostačuje. Táto skúsenosť nám autorom tejto štúdie, umožňuje spracovať prínos Viery Prusákovovej pre andragogiku čo najkomplexnejšie a svedecky.

### 1. Profesionálna dráha Viery Prusákovovej



Viera Prusáková sa narodila 22. apríla 1947 v Hontianskych Moravciach (okres Krupina), kde ukončila základnú deväťročnú školu. Štúdium na Strednej všeobecno-vzdelávacej škole absolvovala v Banskej Bystrici. Po maturite v roku 1965 pokračovala vo vysokoškolskom štúdiu na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave, kde študovala študijný odbor Pedagogika – Slovenský jazyk a literatúra. Vysokoškolské štúdium ukončila v roku 1970 a v tom istom roku začala pracovať ako asistent, neskôr odborný asistent, na Katedre pedagogiky Pedagogickej fakulty Univerzity Komenského, kde sa začala venovať najmä didaktike, ktorú aj vyučovala.

V roku 1975 sa začína významná etapa v profesionálnom živote Viery Prusákovovej. Príchodom na Katedru vysokoškolskej pedagogiky Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave sa dostáva bližšie ku svojej hlavnej profesijnej oblasti v nasledujúcom období, k edukácii dospelých. V orien-

tácii na didaktiku zotrvala, ale zamerala sa na problematiku didaktiky vysokej školy. Vyučovala v kurzoch vysokoškolskej pedagogiky, ktoré spoluorganizovala na jednotlivých vysokých školách, aj v rámci spoločného základu učiteľského štúdia na Prírodovedeckej a Matematicko-fyzikálnej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave.

V roku 1984 úspešne ukončila vedeckú ašpirantúru v študijnom odbore Pedagogika na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. Témou jej dizertačnej práce bola výchova vysokoškolských študentov k vedeckej práci. Z tejto problematiky napísala aj svoju prvú publikáciu, monografiu *Mládež, veda, tvorivosť* (1987).

Profesijná orientácia Viery Prusákovej na oblasť výchovy a vzdelávania dospelých sa prehĺbila najmä od roku 1986, keď ku Katedre vysokoškolskej pedagogiky Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave pričlenili z Katedry pedagogiky Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave študijný odbor Výchova a vzdelávanie dospelých. Viera Prusáková sa následne začala hlbšie zaoberať didaktikou dospelých. V roku 1987 sa stala docentkou v odbore Pedagogika na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave.

Po roku 1990 sa na Katedre vysokoškolskej pedagogiky, výchovy a vzdelávania dospelých začal koncipovať moderný študijný a vedný odbor andragogika. V období rokov 1990-1991 a 1994-2003 pôsobila Viera Prusáková ako vedúca katedry, po roku 1992 už katedry s novým zameraním a názvom, Katedry andragogiky. Toto obdobie považujeme za veľmi významné z hľadiska rozvoja andragogiky na Slovensku. Na Katedre andragogiky pôsobila ako docentka a neskôr ako mimoriadna profesorka do roku 2005.

V roku 2006 sa stáva jej ďalším pracoviskom Katedra pedagogiky Pedagogickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici (v súčasnosti Katedra andragogiky), kde pokračuje v rozvíjaní teórie edukácie dospelých. V tom istom roku vyvrcholila profesijná dráha Viery Prusákovej úspešnou profesorskou inauguráciou. Bola vymenovaná prezidentom Slovenskej republiky za vysokoškolskú profesorku v odbore Pedagogika, po inauguračnom konaní na Pedagogickej fakulte Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici (Krystoň, 2007, s. 102-103).

Dlhoročnú prax vysokoškolského učiteľa vykonávala na viacerých akademických pracoviskách, na Katedre andragogiky Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave, Katedre andragogiky Pedagogickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, Katedre andragogiky Univerzity Jana Amosa Komenského v Prahe. Dodnes pôsobí na Katedre andragogiky Univerzity Jana Amosa Komenského v Prahe (od roku 2016).

V rámci pedagogickej činnosti sa stala garantkou viacerých predmetov výučby vysokoškolského štúdia študijného odboru Andragogika (Profesijná andragogika, Didaktika dospelých, Teória a prax vzdelávania dospelých, Komunikácia vo vzdelávaní dospelých, Rétorika). Zabezpečovala výučbu predmetov Základy andragogiky, Didaktika dospelých, Teória a prax vzdelávania dospelých, Profesijná andragogika, Komunikácia vo vzdelávaní dospelých. Dodnes vedie a oponuje diplomové práce osobitne z didaktiky dospelých a profesijnej andragogiky. Pod jej vedením úspešne ukončilo ašpirantúru a doktorandské štúdium 18 ašpirantov a doktorandov.

Pedagogická činnosť Viery Prusákovej pozostávala aj z garancie magisterského a doktorandského stupňa študijného odboru Andragogika na viacerých univerzitných pracoviskách.

Vysoká profesionalita Viery Prusákovej na poli edukácie dospelých viedla k tomu, že sa podieľala aj na expertíznej činnosti v oblasti edukácie dospelých a aktívne participovala na tvorbe mnohých závažných dokumentov legislatívneho charakteru (Zákon o celoživotnom vzdelávaní), resp. strategického charakteru (Stratégia celoživotného vzdelávania v SR). Tieto aktivity Viery Prusákovej boli spojené s jej členstvom v príslušných odborných a expertných komisiách, zriadených v kompetencii ústredných orgánov štátnej správy – Ministerstvo školstva SR a pod. Okrem toho bola v rokoch 2004 až 2011 členkou pracovnej skupiny Akreditačnej komisie pre Pedagogické vedy, členkou komisie VEGA pre vedy o človeku (2005-2008) a predsedkyňou a podpredsedkyňou komisie VEGA pre vedy o človeku (2008-2012).

Rozsiahly okruh funkcií Viery Prusákovej je prirodzeným dôkazom toho, že je dlhoročne uznávanou odborníčkou v oblasti edukácie dospelých. Tvorilo ho a tvorí aj členstvo vo vedeckých radách (členka Vedeckej rady Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave 1994-2006, členka Vedeckej rady Univerzity Mateja Bela 2007-2015) a členstvo v odborových komisiách pre doktorandské štúdium v odbore Andragogika (Slovenská odborová komisia pre doktorandské štúdium v odbore Andragogika, Komisia pre doktorandské štúdium v odbore Andragogika na Univerzite Palackého v Olomouci v rokoch 2005-2013). Doteraz je členkou Vedeckej rady Pedagogickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici a od roku 2002 doposiaľ je aj členkou komisie pre doktorandské štúdium v odbore Andragogika Filozofickej fakulty Univerzity Karlovej v Prahe.

Na základe dlhoročných nespočetných významných aktivít na poli edukácie dospelých ocenila Asociácia inštitúcií vzdelávania dospelých v SR Vieru Prusákovú Cenou AIVD v SR za rok 2013 v kategórii Prínos v oblasti celoživotného vzdelávania.

## 2. Zakladateľka andragogiky a profesijnej andragogiky na Slovensku

Viera Prusáková stála pri zrode slovenskej andragogiky. Ako spomína Viera Prusáková (2016, s. 8) jej „prvé stretnutia s teóriou vzdelávania dospelých sú spojené s príchodom študijného programu *Výchova a vzdelávanie dospelých* na Katedru vysokoškolskej pedagogiky Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v roku 1986“. Vyjadrením širšej orientácie katedry bolo aj rozšírenie jej názvu na Katedru vysokoškolskej pedagogiky, výchovy a vzdelávania dospelých.

V roku 1992 dochádza k zmene názvu pracoviska Katedry vysokoškolskej pedagogiky, výchovy a vzdelávania dospelých na Katedru andragogiky. Pri zmenách v profilovaní katedry a študijného odboru tu realizovaného stáli predovšetkým Viera Prusáková ako vedúca katedry, J. Perhács, R. Čornaničová, J. Matulčík a M. Machalová.

Viera Prusáková (2016, s. 8-9) komentuje dnes túto významnú koncepčnú zmenu v smerovaní vedy o výchove a vzdelávaní dospelých na Slovensku slovami „dnes som možno, aj keď potichu, prekvapená, akí sme boli odvážni, pekne po slovensky povedané, že až opovážliví, pri tvorbe východísk andragogického smerovania na Slovensku. Ospravedlňuje nás, že sme robili všetko preto, aby bol tento odbor zachovaný ako samostatná veda o výchove, vedľa pedagogiky, nie ako jej súčasť, ako aj to, že základné smerovanie, vtedy utvorenej koncepcie, sa v hlavných obrysoch zachovalo dodnes. Toto smerovanie vychádzalo z nekonečných diskusií členov katedier bývalého Československa – Praha, Olomouc, Prešov, Bratislava“.

Ako dlhoročná vedúca bratislavskej katedry andragogiky aj naďalej podporovala myšlienku pravidelných stretnutí štyroch andragogických katedier v Bratislave, Prešove, Prahe a Olomouci. Uvedené stretnutia sa každoročne organizovali za účelom výmeny názorov a skúseností v súvislosti so súčasným stavom a perspektívami ďalšieho rozvoja jednotlivých pracovísk a odboru andragogika na Slovensku a v Čechách.

Východiská andragogickej koncepcie teórie výchovy a vzdelávania dospelých, transformáciu pedagogiky dospelých na andragogiku a systém andragogiky Viera Prusáková prvýkrát odbornej verejnosti objasňuje v štúdiu s názvom *Súčasný stav a perspektívy ďalšieho rozvoja andragogiky na Slovensku* uverejnenej v roku 1996 v *Pedagogickej revue*. Andragogika ako veda o výchove dospelého človeka sa zaoberá intencionálnou socializáciou dospelého človeka, problémami pomoci dospelému človeku vo všetkých oblastiach jeho života. Východisko predstavovala myšlienka integrálnnej andragogiky Vladimíra Jochmanna. Táto myšlienka ovplyvnila kon-

cepciu rozvoja andragogiky na Slovensku, i keď nie celkom v tom najširšom ponímaní. „Vždy som videla ako základný predmet skúmania andragogiky v edukácii dospelých (výchove a vzdelávaní dospelých) a nie v širokom ponímaní starostlivosti o dospelého človeka“.

Viera Prusáková ozrejmuje, že „andragogika vedeckými metódami poznáva realitu výchovy a vzdelávania dospelých, zaoberá sa dospelým človekom vo výchovných a vzdelávacích situáciách. Takéto skúmanie si vyžaduje interdisciplinárny prístup, pretože dospelý človek do týchto situácií vstupuje so všetkými svojimi vzťahmi ku skutočnosti. Tieto vzťahy však sú v rámci andragogiky skúmané so špecifickými zámermi a cieľmi, odohrávajú sa v jeho spoločenskom prostredí. Nejde teda o zámenu termínu pedagogika dospelých za andragogika, ale o úplne novú koncepciu vedy o výchove dospelého človeka, ktorá v rámci vied o výchove nie je súčasťou pedagogiky, ale stojí vedľa nej. Čiastočne sa s ňou prekrýva a navzájom sa inšpirujú ako dve vedy, ktoré vychádzajú z jedného prameňa“ (Prusáková, 2016, s. 10).

Slovenská koncepcia andragogiky prináša členenie systému andragogiky na tri subsystémy. „Východisko tvoria všetky základné oblasti života človeka, kde je najviac vystavovaný zmenám, kde hľadá životnú orientáciu, spôsoby ďalšieho utvárania, sebazdokonaľovania a sociálnej pomoci. A to sú - oblasť profesie, voľného času a sociálneho zabezpečenia. Na tomto základe možno členiť andragogiku na profesijnú andragogiku, kultúrnu andragogiku a sociálnu andragogiku“ (Prusáková, 1996a, s. 103-104).

Štúdie Viery Prusákovovej publikované v roku 1998 a 1999 zamerané na profesijnú andragogiku naznačili profiláciu Viery Prusákovovej na profesijnú andragogiku. Môžeme konštatovať, že Viera Prusáková položila týmito štúdiami (1998a, 1999c) základy subsystému profesijná andragogika.

### **3. Vedecko-výskumná a publikačná činnosť Viery Prusákovovej**

Viera Prusáková ako členka bratislavskej a banskobystrickej katedry andragogiky sa podieľala na viacerých vedecko-výskumných úlohách katedier. Poznajúc jej profesijné pôsobenie si dovoľíme konštatovať, že si uvedomovala, že výskumná a projektová činnosť katedry je „súčasťou prirodzeného a nevyhnutného vývoja odboru andragogika, ktorý sa formuje ako veda, študijný odbor i prax“ (Prusáková, 2002a, s. 7). „Bez dhodobých výskumných programov, bez integrácie empirických štúdií do rámca teoretického vývoja nebude možné dotváranie osobitnej vedy o výchove – andragogiky“ (Prusáková, 1996a, s. 106). Bola vedúcou riešiteľkou alebo členkou

riešiteľského tímu viacerých, nielen domácich, ale aj medzinárodných projektov. Početné publikačné výstupy Viery Prusákovej vznikli práve na základe výsledkov jej účasti na vedecko-výskumných úlohách.

V ďalšej časti textu uvádzame prehľad vedecko-výskumných úloh, do ktorých bola Viera Prusáková zapojená. Usporiadali sme ich z časového hľadiska. V prehľade je však možné si všimnúť prepojenie jednotlivých výskumných tém, určitý logický rámec, ktorý dokresľuje prioritné oblasti jej vedeckej orientácie na systematickú andragogiku, profesijnú andragogiku a didaktiku dospelých.

V rokoch 1996-1998 Katedra andragogiky Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave riešila svoju prvú samostatnú úlohu základného výskumu s názvom *Profesijná kompetencia pracovníkov vo výchove a vzdelávaní dospelých* (VEGA MŠ SR). Zodpovedným riešiteľom bol J. Perhács. Zameranie tejto vedecko-výskumnej úlohy súviselo s potrebou zvyšovať kvalitu prípravy profesionálnych pracovníkov pre oblasť výchovy a vzdelávania dospelých a s analýzou profesijných kompetencií andragógov v oblastiach profesijnej, kultúrnej a sociálnej andragogiky (Perhács (ed.), 1998; Perhács (ed.), 1999).

Ako vtedajšia vedúca katedry ozrejmuje východiská zamerania uvedenej úlohy slovami: „jednou z hlavných úloh katedry, a dalo by sa povedať, že najvýznamnejšou, je príprava profesionálnych pracovníkov pre oblasť výchovy a vzdelávania dospelých. Súčasná prax ukazuje, že profesionalizácia v oblasti vzdelávania dospelých je nevyhnutná, pretože je zárukou kvality“ (Prusáková, 1998c, s. 6).

Výsledky výskumu poukázali na vzrastajúcu požiadavku profesionalizácie andragogického pôsobenia. Potvrdili aj správnosť orientácie študijného odboru andragogika, ktorý je založený na spoločných andragogických východiskách profesijného vzdelávania, kultúrno-výchovnej a sociálno-edukačnej práce (Prusáková, 1999d, s. 7).

V uvedenom výskume sa Viera Prusáková orientovala na identifikáciu profesijných kompetencií manažérov vzdelávania. Dotazníkovým prieskumom oslovila pracovníkov v oblasti rozvoja ľudských zdrojov. Cieľom dotazníkového prieskumu bolo získať informácie o pracovných činnostiach pracovníkov v oblasti rozvoja ľudských zdrojov t. j. najmä personálnych manažérov a manažérov vzdelávania. Na základe jednotlivých kategórií činností vymedzila kompetencie, ktoré je potrebné rozvíjať u pracovníkov v oblasti profesijnej andragogiky, a aké predmety prispievajú k vytváraniu týchto kompetencií v rámci študijných disciplín študijného plánu andragogiky (Prusáková, 1999c, s. 35-49, 1998a).

Zameranie ďalšieho výskumu bratislavskej katedry andragogiky uvádza Viera Prusáková slovami (2002a, s. 7) „po riešení problematiky profesijných kompetencií andragogických pracovníkov sme orientovali náš výskum na problematiku cieľových skupín vo vzdelávaní dospelých. Teda na tých, s ktorými títo profesionálni pracovníci pracujú. Jedným zo základných kameňov rozumnej a stabilnej výstavby vzdelávacieho systému je vyhľadávanie, identifikácia cieľových skupín a následne efektívne pôsobenie v procese ich vzdelávania“. Táto vedecko-výskumná úloha katedry niesla názov Identifikácia cieľových skupín andragogického pôsobenia (Vedeckej grantovej agentúry pri Ministerstve školstva SR, pod vedením J. Perhácsa, s dobou riešenia 2000-2002; Perhács ed., 2002).

Viera Prusáková (2002b, s. 78-79) v rámci tejto úlohy riešila cieľovú skupinu vzdelávateľov dospelých – lektorov. Zdôrazňuje potrebu ich profesionalizácie so zameraním na utváranie odborných andragogických kompetencií, sociálnych kompetencií a poznávacích (kognitívnych, intelektuálnych) kompetencií. Uvedené zloženie kompetencií overila aj prostredníctvom empirického prieskumu.

Inšpiráciou pre zameranie vyššie uvedenej vedecko-výskumnej úlohy, bola vtedajšia účasť katedry na vôbec prvom medzinárodnom výskumnom projekte v oblasti vzdelávania dospelých na Slovensku. Projekt sa riešil pod záštitou Európskej únie a bol súčasťou programu Socrates. Katedra andragogiky sa na tomto európskom projekte pod názvom *Získavanie nových cieľových skupín vo vzdelávaní dospelých*, podieľala významným a efektívnym spôsobom. Slovenskú časť projektu viedla Mária Machalová (so začiatkom riešenia v roku 1999-2002). Riešiteľskými krajinami boli Belgicko, Fínsko, Portugalsko a Slovensko (Machalová ed., 2001a; 2001b; Machalová, Prusáková eds., 2002, 2004). Viera Prusáková bola členkou riešiteľského tímu a vedúcou riešiteľského pracoviska.

Vo svojom príspevku Viera Prusáková (2001a, s. 21) charakterizuje cieľovú skupinu vo vzdelávaní dospelých. Cieľová skupina sa utvára na základe rovnakých vzdelávacích potrieb. Ak je to nevyhnutné, popis cieľovej skupiny obsahuje aj stanovenie vstupných predpokladov pre vzdelávacie podujatie. Charakterizuje v najvšeobecnejšej rovine to, čo je charakteristické pre dospelých vo vzťahu ku vzdelávaniu. Zdôrazňuje v učení prepojenie spoločenského a biografického (individuálneho), poukazuje na potrebu špecifického prístupu k dospelým v procese učenia.

V roku 2001 vychádza v editorstve Viery Prusákovskej príručka pre komunálnych organizátorov ďalšieho vzdelávania ako záverečný výstup z projektu *Model profesionalizácie komunálnych organizátorov vzdelávania dospelých*. Projekt bol riešený v rámci programu Európskej únie Leonardo da



Vinci a zúčastnili sa ho tri krajiny – Nemecko, Poľsko a Slovensko (s trvaním december 1999 – máj 2001) (Čornaničová, 2001, s. 5-7). Projekt mal charakter pilotného projektu, mal vytvárať priestor pre experimentovanie s novými ideami v oblasti celoživotného vzdelávania, najmä odborného vzdelávania a priniesť podnety na zmeny v praxi. Projekt sa orientoval na profesionálne pripravených pracovníkov pre oblasť riadenia a organizácie vzdelávania dospelých podľa miestnych potrieb. Súčasťou tejto príručky sú Kapitoly z metodiky manažmentu vzdelávania (Študijné texty pre komunálnych organizátorov ďalšieho vzdelávania), ktorých autorkou je práve Viera Prusáková (Prusáková, 2001b, 2001c).

Viera Prusáková sa stala zodpovednou riešiteľkou v poradí tretej úspešnej vedecko-výskumnej úlohy bratislavskej katedry andragogiky v ďalšom období pod názvom *Trendy rozvoja andragogiky a jej systemizácie* (VEGA MŠ SR, s dobou riešenia v rokoch 2003 – 2005) (Prusáková (ed.), 2006b). Úloha bola zameraná na rozpracovanie systému andragogických subdisciplín.

Pri riešení úlohy venovala svoju pozornosť systematickej andragogike. „Systematická andragogika tvorí základ, je jadrom, generálnou andragogickou disciplínou. Zaoberá sa predmetom andragogiky, jej všeobecnou charakteristikou, štruktúrou. Formuluje najvšeobecnejšie zásady, podmienky a metódy skúmania, formuluje poznávacie ciele, dáva teoretický základ. Objasňuje základné pojmy a význam systému pri snahe pochopiť javy a procesy výchovy, vzdelávania, seba výchovy, seba vzdelávania a seba zdokonaľovania dospelých“ (Prusáková, 2006a, s. 24). „Termín systematická, nahradzuje termín všeobecná andragogika, čo lepšie zodpovedá podstate snahy o univerzalitu andragogického myslenia. Systémové uchopenie andragogických javov a procesov je z hľadiska rozvoja andragogickej vedy i praxe funkčné a vyjasňujúce. Systematická andragogika obsahuje najvšeobecnejšie zásady, podmienky, postupy skúmania. V jej jadre sú metodologické zásady a formulované všeobecné ciele andragogického myslenia“ (Prusáková, 2006a, s. 18).

Výsledkom tejto úlohy bolo aj členenie andragogických disciplín. Základné andragogické disciplíny reprezentujú podľa Viery Prusákovvej (2006a, s. 24) systematická andragogika a ďalšie špeciálne andragogické disciplíny (teoretické a aplikované).

Predmetom pozornosti ďalšej vedeckovýskumnej úlohy bratislavskej katedry andragogiky *Systemizácia druhov a foriem andragogického pôsobenia a ich výklad* (VEGA MŠ SR, pod vedením V. Prusákovvej a R. Čornaničovej, s dobou riešenia v rokoch 2006 – 2008) (Matulčík (ed.), 2008; Prusáková, Čornaničová (eds.), 2009) bola identifikácia druhov a foriem

edukačnej intervencie v rámci profesijnej, kultúrnej a sociálnej andragogiky, ich klasifikácia, zjednocovanie a ustáľovanie ich terminológie a chápania. Viera Prusáková participovala na tomto projekte ako zodpovedná riešiteľka do roku 2007 a v nadchádzajúcom období, už ako pracovníčka Katedry andragogiky Pedagogickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, ako členka riešiteľského tímu.

Viera Prusáková (2008, s. 20-27) sa v rámci tejto úlohy venuje systemizácii druhov a foriem andragogického pôsobenia v subsysteme profesijná andragogika resp. druhom a formám ďalšieho profesijného vzdelávania.

Aj v nasledujúcich rokoch na svojom ďalšom univerzitnom pracovisku v Banskej Bystrici, na Katedre andragogiky Pedagogickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici aktívne pokračuje vo vedecko-výskumnej činnosti. Bola vedúcou riešiteľkou alebo členkou riešiteľského tímu troch úspešných vedecko-výskumných úloh banskobystrickej katedry andragogiky.

Katedra andragogiky Pedagogickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici riešila pod vedením Viery Prusákovovej vedecko-výskumnú úlohu s názvom *Teoretický a metodologický rámec analýzy vzdelávacích potrieb dospelých* (VEGA MŠVVaŠ SR a SAV, s dobou riešenia v rokoch 2008 – 2010). „Cieľom a podstatou vedeckého projektu bolo systematizovať teoretické poznatky o analýze vzdelávacích potrieb a na tom základe dospieť k andragogickým teoretickým východiskám identifikácie potrieb vzdelávania učiaceho sa jednotlivca, skupiny alebo komunity“ (Prusáková, 2010c, s. 11). Originálnym výstupom projektu bola monotematická monografia štúdií s názvom *Analýza vzdelávacích potrieb dospelých. Teoretické východiská* (Prusáková a kol., 2010a) a publikácia, ktorej zostavovateľkou sa stala Viera Prusáková s názvom *Analýza vzdelávacích potrieb vybraných cieľových skupín. Profesijná andragogika* (2010b).

V rokoch 2012 až 2014 riešila Katedra andragogiky Pedagogickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici výskumnú úlohu s názvom *Integračné a diferenciačné trendy v tvorbe kurikula vo vzdelávaní dospelých* (VEGA MŠVVaŠ SR a SAV, zodpovedný riešiteľ: M. Krystoň). Viera Prusáková sa stala zástupkyňou zodpovedného riešiteľa a členkou riešiteľského kolektívu. Motiváciu autori vysvetľujú slovami: „Problematika kurikula vo vzdelávaní patrí k často diskutovaným témam, pretože predstavuje jeden z kľúčových problémov. Práve preto v súčasnosti nadobúda kurikulárna politika a kurikulárna teória vo vzdelávaní dospelých na význame, a to najmä v súvislosti s vytváraním požiadaviek na kvalitu ďalšieho vzdelávania sprevádzanú procesmi certifikácie a akreditácie“ (Prusáková, Schubert, Bontová, 2014, s. 5). Cieľom a podstatou projektu bola snaha systematizovať teoretické poznatky o tvorbe kurikula, o vzájomných vzťahoch jeho jednotli-

vých kategórií. Výstupom projektu bola monografia autorov V. Prusáková, M. Schubert a A. Bontová *Kurikulárne trendy vo vzdelávaní dospelých* (2014).

Viera Prusáková sa stala vedúcou riešiteľkou aj ďalšej vedecko-výskumnej úlohy s názvom *Determinanty profesijného rozvoja lektora v kontexte kvality vzdelávania dospelých* (2013-2015, VEGA MŠVVaŠ SR a SAV). Výstupom projektu bola publikácia s názvom *Osobnosť lektora vo vzdelávaní dospelých* (2014a), ktorej Viera Prusáková bola editorkou. Viera Prusáková (2014b) sa venuje vo svojom príspevku potrebe profesionalizácie lektorského posobenia. „V súčasnosti je preto dôležité ujasniť si pozíciu lektora vo svete profesií, snažiť sa o utvorenie štandardov takto koncipovanej profesie a presvedčiť nielen štát a zamestnávateľov, ale aj občiansku spoločnosť o potrebe profesionalizácie vzdelávateľov dospelých ako jedného zo základných predpokladov kvality vzdelávania dospelých“ (Prusáková, 2014b, s. 21). Medzi spôsobilosti, ktorými by mal lektor disponovať, zaraďuje Viera Prusáková (2014b, s. 22) andragogické spôsobilosti resp. lektorské zručnosti, sociálne a kognitívne spôsobilosti a odbornosť v problematike, ktorá je predmetom vzdelávania daného lektora. Ako dôležitý uvádza aj etický profil lektora, vlastný učebný štýl, pozitívny vzťah ku vzdelávacej činnosti, tvorivosť, ktorá dodáva jeho činnosti originálny rozmer. V roku 2015 vzniká ako ďalší výstup tohto projektu publikácia *Andragogický rozvoj lektora* (Krystoň, Prusáková eds., 2015).

Mnohými publikáciami Viera Prusáková reaguje na aktuálne potreby a problémy teórie aj praxe edukácie dospelých. K najvýznamnejším publikáciami Viery Prusákovej, posúvajúcich andragogické poznanie na vyššiu úroveň, zaraďujeme *Systémový prístup k ďalšiemu vzdelávaniu* (2000) a *Základy andragogiky* (2005).

Publikáciu s názvom *Systémový prístup k ďalšiemu vzdelávaniu* vydáva v roku 2000 Inštitút pre verejnú správu v Bratislave. Publikáciou Viera Prusáková rozvinula koncepciu systémového prístupu k ďalšiemu vzdelávaniu, prostredníctvom ktorej je možné „zabezpečiť, že vzdelávanie bude efektívne a bude v súlade s potrebami jednotlivých pracovísk a pracovníkov (Prusáková, 2000, s. 7). Publikácia „vznikla ako reakcia na potreby vzdelávacej praxe a mala by sa stať dobrým pomocníkom najmä pre odborníkov, ktorí pracujú s jednotlivými etapami systémového prístupu ku ďalšiemu vzdelávaniu“ (Prusáková, 2000, s. 5). Určená bola predovšetkým pre manažérov vzdelávania, lektorov a personálnych manažérov.

V roku 2005 vydala Viera Prusáková monografiu *Základy andragogiky I*. Išlo vôbec o prvú publikáciu základov andragogiky slovenskom priestore. „Cieľom tejto publikácie je systemizácia poznatkov utvárajúcich teoretické

východiská základov andragogiky. Obsah je orientovaný tak, aby sa ukázala vzájomná prepojenosť teórie s praxou“ (Prusáková, 2005, s. 5).

Posúdenie tejto publikácie Viery Prusákovvej ponechávame tomu najpopulanejšiemu, tvorcovi koncepcie integrálnej andragogiky v Čechách V. Jochmannovi (2005). „Prvé dve časti publikácie majú charakter metavedy, teda metaandragogiky, sú úvahou o teórii teórie, vedy a vede – teda čo to andragogika je. Tieto metavedecké úvahy sú oprávnené, ba čo viac nevyhnutné“ (Jochmann, 2005). To, že Viera Prusáková nadväzuje na Jochmannovu koncepciu integrálnej andragogiky vidí V. Jochmann nasledovne: „V. Prusáková toto chápanie kvalifikovane rozvíja a ďalej zdôvodňuje. Toto poňatie umožňuje presvedčivo hájiť tesnú väzbu teórie andragogiky s praxou, tesnejšiu než je to u väčšiny vied obvyklé a možné. Presvedčivo ukazuje, že andragogika je práve teóriou a praxou určitej sociálnej činnosti, sociálnou funkciou, a že to nie je nedostatok, ale jej špecifickosť“ (Jochmann, 2005). V. Jochmann hodnotí chápanie predmetu andragogiky Viery Prusákovvej (edukácia dospelých) ako prijateľné. Oceňuje fakt, že sa vo svojom poňatí vôbec zaoberá pojmom a oblasťou výchovy dospelých, seba výchovy a seba vzdelávania, že sa venuje aj stále frekventovanejšiemu pojmu výcvik, ktorý skoro vytláča pojem vzdelávanie a pojmu a javu poradenstvo. Za veľmi cennú, „pretože je podstatne dôkladnejšie spracovaná, ako u iných autorov“ považuje V. Jochmann (2005) časť venovanú terminológii vzdelávania dospelých.

V. Jochmann (2005) oceňuje aj ďalšie časti monografie, ktoré sú, podľa neho, z hľadiska vlastnej andragogiky silne relevantné. Predovšetkým v časti venovanej profesionalizácii andragogického pôsobenia považuje za prínos rozbor základných kompetencií v oblasti andragogiky, ktoré majú byť získané štúdiom andragogiky. V tejto súvislosti zdôrazňuje, že na bratislavskej katedre andragogiky „najdôslednejšie zo všetkých katedier na Slovensku aj v Česku je realizovaný integrálny prístup k andragogike. Viera Prusáková ukazuje, že zostavenie študijných plánov nie je náhodné, ale že je teoreticky (a so zreteľom k praxi) podložené“ (Jochmann, 2005).

V. Jochmann (2005) oceňuje to, že Viera Prusáková kvalifikovane rozoberá pojem kurikula, dotýka sa problematiky inštitúcií vzdelávania dospelých a cieľových skupín. Prináša pritom celú radu nových podnetných myšlienok.

Aktuálnosť problému vytvárania rovnakých príležitostí pre vzdelávanie dospelých zdôraznila publikácia *Rovnaké – nerovnaké príležitosti na vzdelávanie dospelých v Európe* (Hinzen, Prusáková, Przybylska, 2002a, 2002b), ktorej spoluzostavovateľkou bola Viera Prusáková. „Jednou z najdôležitejších úloh v súčasnosti je bezpochyby prekonať spoločenskú mar-

ginalizáciu početných sociálnych skupín, vytvoriť podmienky, ktoré umožnia všetkým občanom účasť na vzdelávacích ponukách“ (Hinzen, Prusáková, Przybylska, 2002b, s. 10). Táto publikácia vznikla ako výstup z konferencie, ktorú usporiadali Univerzita Komenského v Bratislave a Inštitút pre medzinárodnú spoluprácu Nemeckej asociácie vzdelávania dospelých v Bonne v spolupráci s Akadémiou vzdelávania v Bratislave. „Vo vzájomnej diskusii sme dospeli k názoru, že problematika rovnosti príležitostí na vzdelávanie dospelých je závažná vo všetkých krajinách strednej a východnej Európy, nezávisle od ekonomickej úrovne hospodárstva, životného štandardu obyvateľstva a situácie vo výchovno-vzdelávacom systéme“. Obsahovo publikácia zahŕňala oblasť vyrovnávania vzdelávacích príležitostí pre dospelých vo všeobecnosti, približovania vzdelávania dospelých k cieľovým skupinám a regiónom, úlohu vedy pri riešení týchto problémov (Hinzen, Prusáková, Przybylska, 2002b, s. 9).

V bohatej zbierke publikačnej činnosti Viery Prusákovej nachádzame aj učebné texty. V roku 2011 vychádza v spoluautorstve so S. Karikovou učebný text ku kurzu Základy vysokoškolskej pedagogiky s názvom *Vysokoškolská pedagogika* (2011). Viera Prusáková vo svojej časti objasňuje predmet skúmania vysokoškolskej pedagogiky, venuje pozornosť vysokoškolskému učiteľovi a jeho profesijným kompetenciám a rolám a procesu vysokoškolského vzdelávania.

#### **4. Pôsobenie Viery Prusákovej v praxi vzdelávania dospelých**

Akčné pole pôsobenia Viery Prusákovej v praxi vzdelávania dospelých je veľmi široké. Vyzdvihnúť chceme predovšetkým tri oblasti – jej členstvo v Asociácii inštitúcií vzdelávania dospelých v SR, prácu hlavnej redaktorky v časopise *Vzdelávanie dospelých* a lektorskú činnosť.

Viera Prusáková sa v roku 1995 stala viceprezidentkou Asociácie inštitúcií vzdelávania dospelých v SR. Asociácia inštitúcií vzdelávania dospelých v SR vznikla v roku 1991 ako mimovládna, nezávislá, nepolitická, dobrovoľná organizácia. Na IX. Valnom zhromaždení Asociácie inštitúcií vzdelávania dospelých v SR dňa 20.02.1997 bola zvolená Viera Prusáková za prezidentku asociácie (Prusáková, 1997, s. 5). Počas svojho dlhoročného pôsobenia v tejto funkcii (1997-2002 a 2005-2009) sa snažila predovšetkým každoročne iniciovať odborné podujatia – semináre, konferencie na aktuálne témy edukácie dospelých, podporovať vydávanie časopisu *Vzdelávanie dospelých*, rozvíjať spoluprácu s AIVD v Českej republike, prezentovať činnosť asociácie v médiách a zapájať asociáciu do verejnej diskusie

o diani vo vzdelávaní dospelých. Aj v ďalších rokoch zostáva aktívnou členkou výkonného výboru Asociácie inštitúcií vzdelávania dospelých v SR.

Jednou z najvýznamnejších aktivít vo vzdelávaní dospelých, ktoré sa Asociácia inštitúcií vo vzdelávaní dospelých v SR pod vedením Viery Prusákovskej darilo realizovať, bolo vydávanie časopisu *Vzdelávanie dospelých*. Prvé číslo časopisu *Vzdelávanie dospelých*, časopisu pre teóriu a prax výchovy a vzdelávania dospelých, vychádza v roku 1996. Vzniká ako reakcia na potrebu vytvoriť osobitný priestor venovaný vzdelávaniu dospelých v časopiseckej literatúre. Viera Prusáková stála pri zrode tohto časopisu ako vtedajšia členka Asociácie inštitúcií vzdelávania dospelých a vedúca Katedry andragogiky Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave. Bola predsedkyňou redakčnej rady až do roku 2011. Prvými členmi redakčnej rady sa stali Š. Bugár, T. Kollárik, J. Matulčík, I. Nociarová, J. Perhács, J. Porvazník a A. Tokárová.

Ako uvádza Viera Prusáková v predslove novovzniknutého časopisu, „na pôde Asociácie inštitúcií vzdelávania dospelých vznikla myšlienka transformovať Informačný bulletin asociácie, určený jej členom, na náročnejší teoreticko-praktický časopis *Vzdelávanie dospelých*, ktorý by oslovil širšiu odbornú verejnosť“ (Prusáková, 1996b, s. 3). Tvorby koncepcie časopisu sa ujala Katedra andragogiky Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave. Počas dlhoročného vydávania časopisu sa úspešne darilo naplniť jeho hlavné zameranie na riešenie aktuálnych problémov teórie a praxe vzdelávania dospelých. „Poslanie nášho časopisu sa odvíja od myšlienky, že tak významná oblasť ako je vzdelávanie dospelých nevyhnutne potrebuje osobitný priestor pre odbornú výmenu názorov, vzájomnú informovanosť a v neposlednej miere i priestor pre teoretickú reflexiu vývoja, súčasného stavu a perspektív“ (Prusáková, 1998b, s. 5). Jednotlivé, viac či menej pravidelné rubriky časopisu (napr. Zo života Asociácie, Aktuálne témy, Z teórie, Z histórie, Z praxe, Zo zahraničia, Poradňa, Predstavujeme Vám, Recenzie, Informácie, Slovník andragóga), dali tomuto časopisu obsahovo komplexný charakter a prispeli k tomu, že sa časopis stal na dlhé roky významným integrujúcim prvkom všetkých tých, ktorí pôsobili na poli vzdelávania dospelých.

Ako prezidentka Asociácie inštitúcií vzdelávania dospelých v SR bola iniciátorkou založenia Centra ďalšieho vzdelávania Univerzity Komenského v Bratislave v roku 2004 a prvé dva roky zástupkyňou riaditeľa. V roku 2015 prichádza pracovať do Inštitútu ďalšieho vzdelávania Vysokiej školy ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave. Od roku 2017 dodnes pôsobí ako jeho riaditeľka.

Významnou oblasťou účinkovania Viery Prusákovej v praxi edukácie dospelých je lektorská činnosť. Ako prezidentka AIVD SR kládla dôraz na kvalitu ďalšieho vzdelávania, kde zohráva významnú rolu profesionalita vzdelávateľov dospelých. „Asociácia inštitúcií vzdelávania dospelých v SR, ako v podstate jediná profesijná organizácia inštitúcií vzdelávania dospelých, sa chce podujat', na základe iniciatívy AIVD Českej republiky a v spolupráci s ňou, na spoločný projekt certifikácie lektorov, ktorý umožní lektorom vo vzdelávaní dospelých profesionalizáciu, manažérom vzdelávania stratu rizika pri výbere lektorov a účastníkom vzdelávania určitú záruku kvality“ (Prusáková, 1999a, s. 5). Viera Prusáková bola odborným garantom tohto niekoľkoročného úspešného česko-slovenského vzdelávacieho projektu s názvom „Certifikačný kurz lektorov“, ktorý začal v roku 2000 (Prusáková, 2015, s. 25-26).

Viera Prusáková lektorsky zabezpečovala nielen kurzy zamerané na lektorské zručnosti, ale aj manažment vzdelávania dospelých a rétoriku. Ako lektorka spolupracovala s Inštitútom pre verejnú správu, Centrom vzdelávania Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR a ďalšími inštitúciami ďalšieho vzdelávania. V súčasnosti lektorsky pôsobí na Inštitúte ďalšieho vzdelávania Vysokiej školy ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave, ktorého je súčasne aj riaditeľkou.

V roku 1999 vyšla aj vďaka iniciatíve Viery Prusákovej v Inštitúte pre verejnú správu jej publikácia s názvom *Príručka pre lektorov* (1999b). Určená bola pre lektorov, ktorí spolupracujú s Inštitútom pre verejnú správu pri realizácii ďalšieho vzdelávania zamestnancov miestnej štátnej správy a samosprávy. Vznikla s cieľom „poradiť lektorom, akými metódami majú pracovať, aby účastníci vzdelávania vedeli prezentované poznatky správne aplikovať v praxi“ (Predslov, 1999, s. 3).

## Záver

Profesorka Viera Prusáková je neodmysliteľne spojená s konštituovaním a ďalším rozvojom andragogiky na Slovensku, so vznikom a ďalším rozvojom jedného z troch základných subsystemov andragogiky, profesijnou andragogikou. Je jednou z najvýznamnejších a najvýraznejších osobností teórie a praxe edukácie dospelých.

Charakteristickou črtou pôsobenia profesorky Viery Prusákovej v andragogike je to, že vždy stála pevne ukotvená súčasne v andragogickej vede aj praxi. Svoje pôsobenie na poli andragogickej vedy a zároveň andragogickej praxe dokázala profesorka Viera Prusáková vždy veľmi účinne pre-

pojiť. Zachytávala podnety z praxe, aby tak obohacovala teóriu a do praxe prenášala andragogické poznatky, overovala ich správnosť a hodnotu.

Svojím tvorivým a odvážnym myslením rozprestierala krídla andragogickej vedy, o čom svedčí jej bohatá vedecko-výskumná a publikačná činnosť. Svojou činnosťou dokázala mnohé z odvážnych myšlienok preniesť aj do reality činov. Dlhoročnou prácou vysokoškolskej učiteľky prispievala k efektívnej príprave budúcich andragógov v praxi, pripravila viacerých doktorandov pre pôsobenie vo vede a vysokoškolskej pedagogickej praxi. Prácou lektorky sprevádzala účastníkov vzdelávania na ceste za kvalitnejším výkonom pracovných činností v ich zamestnávateľských organizáciách a efektívnejším spôsobom realizácie svojich úloh.

Viera Prusáková dala andragogike niečo zo svojej charakteristickej vnútornej dynamiky a cieľavedomosti. Dynamizovala dianie na tomto poli teórie aj praxe predovšetkým vďaka početným riadickým pozíciám, ktoré zastávala a vďaka členstvu v odborných a expertných komisiách, vo vedeckých radách, odborových komisiách pre doktorandské štúdium. Ako vedúca katedry andragogiky v Bratislave, prezidentka AIVD, predseda redakčnej rady časopisu Vzdelávanie dospelých a riaditeľka centier ďalšieho vzdelávania úspešne ovplyvňovala smerovanie vedy, štúdia a praxe edukácie dospelých.

Profesijný život a dielo profesorky Viery Prusákovovej, spojené v každom ohľade pevne s andragogikou, nás presvedča o tom, že prínos, tak povediac, nepísanej „prvej dámy slovenskej andragogiky“ pre jej etablovanie, rozvoj a smerovanie je nezameniteľný a rozhodujúci.

## Literatúra

- ČORNANIČOVÁ, R. 2001. Predhovor k slovenskému vydaniu. In: PRUSÁKOVÁ, V. (ed.) 2001c. Vzdelávanie dospelých v pôsobnosti miest a obcí. Bratislava : Stimul, s. 5-7. ISBN 80-88982-46-4.
- HINZEN, H., PRUSÁKOVÁ, V., PRZYBYLSKA, E. eds. 2002a. Equality – Inequality od Adult Education Opportunities in Europe. Bonn: Institute for International Cooperation of the German Adult Education Association. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave. 251 s. ISBN 3-88513-831-x.
- HINZEN, H., PRUSÁKOVÁ, V., PRZYBYLSKA, E. eds. 2002b. Rovnaké – nerovnaké príležitosti na vzdelávanie dospelých. Bonn: Institut für Internationale Zusammenarbeit des Deutschen Volkshochschulverbandes. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave. 242 s. ISBN 80-88982-51-0.
- JOCHMANN, V. 2005. Posudek habilitační práce Doc. Viery Prusákové. 4 s.
- KRYSTOŇ, M. 2007. Prof. PhDr. Viera Prusáková, CSc. oslávila životné jubileum. In: Vzdelávanie dospelých, 2007, roč. 12, č. 2, s. 102-104. ISBN 1335-2350.



- KRYSTOŇ, M, PRUSÁKOVÁ, V. (eds.) 2015. Andragogický rozvoj lektora. Banská Bystrica : Vydavateľstvo Belianum, Univerzita Mateja Bela. 235 s. ISBN 978-80-557-1058-7.
- MACHALOVÁ, M. (ed.) 2001a. Cieľové skupiny vo vzdelávaní dospelých. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie. Projektu ANT programu EÚ - Socrates. Bratislava : Gerlach Print, spol. s r. o., Katedra andragogiky FIF UK. 142 s. ISBN 80-968564-3-X.
- MACHALOVÁ, M. (ed.) 2001b. Preparation for retirement age – andragogical action. Zborník riešiteľov národného projektu ANT programu EÚ – Socrates. Bratislava : Gerlach Print, spol.s.r.o, Katedra andragogiky FIF UK. 74 s. ISBN 80-968564-0-5.
- MACHALOVÁ, M., PRUSÁKOVÁ, V. (eds.) 2002. Attracting New Target Groups in Adult Education. Zborník hlavných príspevkov medzinárodnej konferencie Projektu ANT programu EÚ – Socrates. Bratislava : Gerlach Print, s.r.o., Katedra andragogiky FIF UK. 196 s. ISBN 80-968564-5-6.
- MACHALOVÁ, M., PRUSÁKOVÁ, V. (eds.) 2004. Získavanie nových cieľových skupín vo vzdelávaní dospelých. Zborník medzinárodnej konferencie Projektu ANT programu EÚ – Socrates. Bratislava : Gerlach Print, spol. s r. o., Katedra andragogiky FIF UK. 254 s. ISBN 80-89142-04-4.
- MATULČÍK, J. (ed.) 2008. Acta Andragogica 1. Zborník je čiastkovým výstupom výskumného projektu grantovej úlohy VEGA MŠ SR č. V-06-434-00 Systemizácia druhov a foriem andragogického pôsobenia a ich výklad. Bratislava : Gerlach Print, spol. s r. o., Katedra andragogiky FIF UK. 157 s. ISBN 978-80-89142-14-9.
- PERHÁCS, J. (ed.) 2002. Identifikácia cieľových skupín andragogického pôsobenia. Zborník štúdií riešiteľov úlohy VEGA MŠ SR č. 1/6227/99 pod názvom „Identifikácia cieľových skupín andragogického pôsobenia“. Bratislava : Gerlach Print, spol. s r. o., Katedra andragogiky FIF UK. 86 s. ISBN 80-968564-7-2.
- PERHÁCS, J. (ed.) 1998. Profesionalita vo výchove a vzdelávaní dospelých. Zborník z vedeckej konferencie. Bratislava : Katedra andragogiky FIF UK. 82 s.
- PERHÁCS, J. (ed.) 1999. Profesionalita vo výchove a vzdelávaní dospelých. Zborník z vedeckej konferencie. Bratislava : Katedra andragogiky FIF UK. 116 s. ISBN 80-233-0449-6.
- Predslov. In : PRUSÁKOVÁ, V. 1999b. Príručka pre lektorov. Bratislava : Inštitút pre verejnú správu, s. 3. ISBN 80-968308-0-5.
- PRUSÁKOVÁ, V. 1998a. Analýza andragogických kompetencií manažéra vzdelávania dospelých z aspektu profesijnej andragogiky. In: PERHÁCS, J. (ed.) 1998. Profesionalita vo výchove a vzdelávaní dospelých. Zborník z vedeckej konferencie. Bratislava : Katedra andragogiky FIF UK, s. 25-30.
- PRUSÁKOVÁ, V. a kol. 2010a. Analýza vzdelávacích potrieb dospelých. Teoretické východiská. Banská Bystrica : Pedagogická fakulta Univerzity Mateja Bela. 258 s. ISBN 978-80-557-0086-1.
- PRUSÁKOVÁ, V. (ed.) 2010b. Analýza vzdelávacích potrieb vybraných cieľových skupín. Profesionálna andragogika. Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela, Občianske združenie Pedagóg. 89 s. ISBN 978-80-557-0119-6.

- PRUSÁKOVÁ, V. 1996a. Andragogika – súčasný stav a perspektívy vývoja na Slovensku. In: *Pedagogická revue*, roč. 48, č. 3-4, s. 101-109. ISSN 1335-1982.
- PRUSÁKOVÁ, V. 2001a. Andragogické aspekty skúmania cieľových skupín vo vzdelávaní dospelých. In: MACHALOVÁ, M. (ed.) 2001a. *Cieľové skupiny vo vzdelávaní dospelých*. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie projektu ANT programu EÚ - Socrates. Bratislava : Gerlach Print, spol. s r. o., Katedra andragogiky FIF UK, s. 20-26. ISBN 80-968564-3-X.
- PRUSÁKOVÁ, V. 1998b. Editorial. In : *Vzdelávanie dospelých*, 1998, roč. 3, č. 4, s. 5. ISBN 1335-2350.
- PRUSÁKOVÁ, V. 1999a. Editorial. In : *Vzdelávanie dospelých*, 1999, roč. 4, č. 2, s. 5. ISBN 1335-2350.
- PRUSÁKOVÁ, V. 2001b. Kapitoly z metodiky manažmentu vzdelávania (Študijné texty pre komunálnych organizátorov ďalšieho vzdelávania). In: PRUSÁKOVÁ, V. (ed.) 2001c. *Vzdelávanie dospelých v pôsobnosti miest a obcí*. Bratislava : Stimul, s. 157-255. ISBN 80-88982-46-4.
- PRUSÁKOVÁ, V. 1987. *mládež, veda, tvorivosť*. Bratislava : Smena. 143 s.
- PRUSÁKOVÁ, V. 2016. *Moje andragogické začiatky s Dr. h. c. prof. PhDr. PaedDr. Jánom Perhácsom, CSc.* In: Ján Perhács. *O živote, osobnosti a diele významného andragóga*. PETROVÁ, G., HATÁR, C., MÜLLER DE MORAIS, M. (eds.) Nitra : Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, s. 8-12. ISBN 978-80-558-1129-1.
- PRUSÁKOVÁ, V. (ed.) 2014a. *Osobnosť lektora vo vzdelávaní dospelých*. Banská Bystrica : Belianum. 520 s. ISBN 978-80-557-0801-0.
- PRUSÁKOVÁ, V. 1999b. *Príručka pre lektorov*. Bratislava : Inštitút pre verejnú správu. 34 s. ISBN 80-968308-0-5.
- PRUSÁKOVÁ, V. 1999c. *Profesijné kompetencie manažéra vzdelávania dospelých*. In: PERHÁCS, J. (ed.) 1999. *Profesionalita vo výchove a vzdelávaní dospelých*. Zborník z vedeckej konferencie. Bratislava : Katedra andragogiky FIF UK, s. 35-49. ISBN 80-233-0449-6.
- PRUSÁKOVÁ, V. 2010c. *Predslov*. In: PRUSÁKOVÁ, V. a kol. 2010a. *Analýza vzdelávacích potrieb dospelých. Teoretické východiská*. Banská Bystrica : Pedagogická fakulta Univerzity Mateja Bela, s. 11-12. ISBN 978-80-557-0086-1.
- PRUSÁKOVÁ, V. 1996b. *Predslov*. In: *Vzdelávanie dospelých*, 1996, roč. 1, č. 1, s. 3. ISBN 1335-2350.
- PRUSÁKOVÁ, V. 2015. *Profesijný rozvoj lektora ako integrálna súčasť kvality vzdelávania dospelých*. In: KRYSŤOŇ, M., PRUSÁKOVÁ, V. (eds.) 2015. *Andragogický rozvoj lektora*. Banská Bystrica : Vydavateľstvo Belianum, Univerzita Mateja Bela, s. 9-30. ISBN 978-80-557-1058-7.
- PRUSÁKOVÁ, V. 2014b. *Profesionalita lektora*. In: PRUSÁKOVÁ, V. (ed.) 2014a. *Osobnosť lektora vo vzdelávaní dospelých*. Banská Bystrica : Belianum, s. 13-23. ISBN 978-80-557-0801-0.
- PRUSÁKOVÁ, V. 2006a. *Rozvoj systematickej andragogiky*. In: PRUSÁKOVÁ, V. (ed.) 2006b. *Trendy rozvoja andragogiky a jej systemizácie*. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie *Trendy rozvoja andragogiky a jej systemizácie*. Bratislava : Filozofická fakulta Univerzity Komenského, Gerlach Print, spol. s r. o., Katedra andragogiky FIF UK, s. 15-30. ISBN 80-89142-08-7.

- PRUSÁKOVÁ, V. 2008. Systemizácia druhov a foriem andragogického pôsobenia v subsystéme profesijná andragogika. In: Acta Andragogica 1. Zborník príspevkov výskumného projektu grantovej úlohy VEGA MŠ SR č. V-06-434-00 Systemizácia druhov a foriem andragogického pôsobenia a ich výklad. Bratislava : Univerzita Komenského, s. 17-28. ISBN 978-80-89142-14-9.
- PRUSÁKOVÁ, V. 2000. Systémový prístup k ďalšiemu vzdelávaniu. Bratislava : IVS. 125 s. ISBN 80-968308-2-1.
- PRUSÁKOVÁ, V. (ed.) 2006b. Trendy rozvoja andragogiky a jej systemizácie. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie Trendy rozvoja andragogiky a jej systemizácie. Bratislava : Filozofická fakulta Univerzity Komenského, Gerlach Print, spol. s r. o., Katedra andragogiky FIF UK. 162 s. ISBN 80-89142-08-7.
- PRUSÁKOVÁ, V. 2002a. Úvod. In: PERHÁCS, J. (ed.) 2002. Identifikácia cieľových skupín andragogického pôsobenia. Zborník štúdií riešiteľov úlohy VEGA MŠ SR č. 1/6227/99 pod názvom „Identifikácia cieľových skupín andragogického pôsobenia“. Bratislava : Gerlach Print, spol. s r. o., Katedra andragogiky FIF UK, s. 7. ISBN 80-968564-7-2.
- PRUSÁKOVÁ, V. 1998c. Úvodom. In: PERHÁCS, J. (ed.) Profesionalita vo výchove a vzdelávaní dospelých. Zborník z vedeckej konferencie. Bratislava : Katedra andragogiky FIF UK, s. 5-6.
- PRUSÁKOVÁ, V. 1999d. Úvodom. In: Perhács, J. (ed.) Profesionalita vo výchove a vzdelávaní dospelých. Zborník z vedeckej konferencie. Bratislava : Filozofická fakulta Univerzity Komenského, s. 7. ISBN 80-233-0449-6.
- PRUSÁKOVÁ, V. (ed.) 2001c. Vzdelávanie dospelých v pôsobnosti miest a obcí. Bratislava : Stimul. 255 s. ISBN 80-88982-46-4.
- PRUSÁKOVÁ, V. 2002b. Vzdelávatelia dospelých – špecifická cieľová skupina vo vzdelávaní dospelých. In: PERHÁCS, J. (ed.) 2002. Identifikácia cieľových skupín andragogického pôsobenia. Zborník štúdií riešiteľov úlohy VEGA MŠ SR č. 1/6227/99 pod názvom „Identifikácia cieľových skupín andragogického pôsobenia“. Bratislava : Gerlach Print, spol. s r. o., Katedra andragogiky FIF UK, s. 73-86. ISBN 80-968564-7-2.
- PRUSÁKOVÁ, V. 2005. Základy andragogiky I. Bratislava : Gerlach Print. 120 s. ISBN 80-89142-05-2.
- PRUSÁKOVÁ, V. 1997. Zo života Asociácie. In: Vzdelávanie dospelých, 1997, roč. 2, č. 2, s. 5-8. ISBN 1335-2350.
- PRUSÁKOVÁ, V., ČORNANIČOVÁ, R. (eds.) 2009. Systemizácia druhov a foriem andragogického pôsobenia. Štúdie riešiteľov grantovej úlohy VEGA MŠ SR č. V-06-434-00 Systemizácia druhov a foriem andragogického pôsobenia a ich výklad. Bratislava : BB print, s. r. o., Katedra andragogiky FF UK. 122 s. ISBN 978-80-969158-6-6.
- PRUSÁKOVÁ, V., KARIKOVÁ, S. 2011. Vysokoškolská pedagogika. Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela. 71 s. ISBN 978-80-557-0175-2.
- PRUSÁKOVÁ, V., SCHUBERT, M., BONTOVÁ, A. 2014. Kurikurálne trendy vo vzdelávaní dospelých. Banská Bystrica : Vydavateľstvo Belianum, Univerzita Mateja Bela. 125 s. ISBN 978-80-557-0840-9.

